

ПРЕДЛОГ ЗАКОНА

О ОБАВЕЗНОЈ ДОСТУПНОСТИ УГОВОРА О ЈАВНИМ РЕСУРСИМА

Члан 1.

Овим законом уређује се обавеза потпуне јавности свих уговора који се односе на управљање, коришћење или располагање природним ресурсима, јавном инфраструктуром, јавним услугама, као и доделу државних субвенција.

Члан 2.

Свако физичко или правно лице има право на бесплатан, слободан и потпун приступ свим уговорима наведеним у члану 1. овог закона.

Члан 3.

Уговори обухваћени овим законом укључују (али нису ограничени на):

1. Уговоре о концесијама над природним богатствима;
2. Уговоре о јавно-приватном партнерству;
3. Уговоре о закупу, продаји или уступању државне имовине;
4. Уговоре о експлоатацији минералних сировина (укључујући литијум, бор и др.);
5. Уговоре о додели субвенција, финансијских подстицаја или олакшица било ком субјекту из јавних фондова.

Члан 4.

Обавезују се сви органи јавне власти (на републичком, покрајинском и локалном нивоу), јавна предузећа и правна лица која располажу јавном имовином, да у року од 7 дана од закључења уговора објаве његов пуни текст у дигиталном облику на јавно доступном порталу.

Члан 5.

Уговор који није објављен у складу са чланом 4. овог закона, у смислу овог закона, сматра се ништавим. Сва права и обавезе из таквог уговора се поништавају, а одговорна лица се позивају на одговорност у складу са законом.

Члан 6.

Изузеци од јавности уговора могу се предвидети само у делу који садржи пословну тајну у складу са законом, али се и у том случају објављују:

- уговорне стране,
- предмет уговора,
- укупна вредност,
- рокови,
- обавезе државе.

Оцену да ли постоји основ за тајност доноси независно тело, а не уговорне стране.

Члан 7.

Министарство финансија води Централни регистар уговора о јавним ресурсима, доступан јавности у дигиталном облику. Регистар се ажурира најкасније у року од 24 часа од пријема новог уговора.

Члан 8.

Надзор над применом овог закона врши Повереник за информације од јавног значаја и заштиту података о личности, у сарадњи са Државном ревизорском институцијом.

Члан 9.

За непоступање у складу са овим законом, предвиђене су следеће санкције:

- дисциплинска одговорност службених лица,
- новчане казне за институције и одговорна лица,
- кривична одговорност у случају прикривања, фалсификовања или злоупотребе.

Члан 10.

Овај закон ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије“, а примењује се од 1. дана наредног месеца.

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

уз

ПРЕДЛОГ ЗАКОНА О ОБАВЕЗНОЈ ДОСТУПНОСТИ УГОВОРА О ЈАВНИМ РЕСУРСИМА

I. УСТАВНИ И ЈАВНИ ИНТЕРЕС

У складу са чланом 2. Устава Републике Србије, сувереност потиче од грађана који је врше непосредно и преко својих изабраних представника. С обзиром на то да се одлуке о располагању јавним добрима, природним ресурсима и јавним финансијама тичу суштинских елемената суверенитета и јавног интереса, неопходно је законски гарантовати пуну транспарентност уговора којима се располаже тим ресурсима.

Недоступност или тајност ових уговора представља не само повреду демократског начела, већ и директну опасност по јавне финансије, права локалних заједница и еколошку безбедност грађана.

II. ПРОБЛЕМ ПРАКСЕ ТАЈНИХ УГОВОРА

У протеклим годинама у Републици Србији евидентирана је учестала пракса закључивања уговора са приватним или страним инвеститорима који нису били објављени, или су објављени делимично и уз цензуру кључних података. Таква пракса обухвата:

- концесије на природна богатства (рударство, вода, шуме);
- уговоре о јавно-приватном партнерству;
- давање субвенција без јавне контроле;
- продају државног земљишта и инфраструктуре под нетранспарентним условима.

Овај модел „економског развоја“ довео је до нарушавања суверенитета, гашења локалне производње, еколошке деградације, као и јавног осећаја да се одлуке од националног значаја доносе иза леђа грађана.

III. ЦИЉ И СВРХА ЗАКОНА

Циљ овог закона је да:

1. Обезбеди уставно право грађана да имају увид у све одлуке везане за јавна добра и ресурсе;
2. Спречи злоупотребе власти и корупцију у закључивању тајних уговора;
3. Успостави механизам јавне контроле над кључним економским и развојним политикама;
4. Подигне поверење грађана у институције и обезбеди демократску легитимност економским процесима.

IV. КЉУЧНЕ НОВИНЕ

Закон доноси неколико суштинских иновација:

- **Обавезу пуне и благовремене објаве свих уговора** везаних за јавне ресурсе и субвенције;
- **Ништавост тајних уговора по сили закона**, без потребе за додатним судским поступцима;
- **Увођење Централног регистра уговора** у надлежности Министарства финансија;
- **Санкционисање свих који прикрију или не објаве уговор**, укључујући и кривичну одговорност;
- **Ограничавање могућности позивања на „пословну тајну“**, уз независну контролу таквих тврдњи.

V. УСКЛАЂЕНОСТ СА МЕЂУНАРОДНИМ СТАНДАРДИМА

Предлог закона усклађен је са:

- чланом 19. Универзалне декларације о људским правима (право на информације);
  - чланом 10. Европске конвенције о људским правима (слобода примања информација);
  - Декларацијом УН о праву на развој, која наглашава јавни надзор над економским одлукама;
  - препорукама ОЕЦД и ЕУ у области транспарентности јавног сектора.
-

VI. ЗАКЉУЧАК

Овај закон представља системски корак ка:

- **укидању корупционашке праксе прикривања уговора,**
- **обнови поверења у институције,**
- **јачању уставног поретка,**
- **и успостављању правичног и одрживог развоја Републике Србије.**

Управо зато, Народна скупштина позива се да овај предлог прихвати као питање јавног морала, демократске одговорности и заштите суверенитета народа над сопственим ресурсима.

ПРАТЕЋА ЕКСПЕРТСКА АНАЛИЗА УТИЦАЈА

уз Предлог закона о обавезној доступности уговора о јавним ресурсима

I. УВОД

Експертска анализа утицаја има за циљ да процени правне, институционалне, економске и друштвене последице примене Предлога закона о обавезној доступности уговора о јавним ресурсима. Полазна основа је да је јавност уговора предуслов за демократско управљање, борбу против корупције и заштиту јавног интереса.

II. ПРАВНИ УТИЦАЈ

1. Јачање владавине права:

Примена закона ствара правну сигурност грађанима да се уговори који се тичу њиховог окружења, здравља, имовине или радних места неће склапати тајно.

2. Аутоматска ништавост тајних уговора:

Увођење института *ништавости по сили закона* осигурава директну заштиту уставног начела транспарентности и укида правне празнине које су омогућавале злоупотребе.

3. Усклађеност са међународним правом:

Закон је у сагласности са европским правним тековинама и обавезама Србије по чланству у Савету Европе, што је од посебног значаја за поглавља 23 и 24 у оквиру приступања ЕУ.

III. ИНСТИТУЦИОНАЛНИ УТИЦАЈ

1. Јачање улоге Повереника за информације:

Очекује се пораст захтева за информацијама, али и систематски надзор, што унапређује институционалну културу одговорности.

2. Дигитализација јавности пословања:

Формирањем Централног регистра уговора у оквиру Министарства финансија подстиче се дигитална трансформација јавне управе.

3. Департизација процеса одлучивања:

Јавност уговора повећава отпорност институција на политички притисак и клијентелизам, посебно у области концесија и субвенција.

IV. ЕКОНОМСКИ УТИЦАЈ

1. Смањење ризика од корупције:

Објављивање уговора делује превентивно и дестимулативно на појаву намештених тендера, уговорених монопола и коруптивних аранжмана.

2. Повећање фискалне дисциплине:

Јавност свих субвенција и подстицаја омогућава јавни надзор над трошењем буџета и ствара основ за ефикаснији ревизорски надзор.

3. Јачање домаће привреде:

Транспарентност смањује дискриминацију домаћих понуђача и обезбеђује фер конкуренцију, што утиче на боље услове за локалне инвеститоре.

4. Потенцијалне отпоре страних инвеститора:

Иако поједини инвеститори могу инсистирати на клаузулама поверљивости, овај закон унапређује репутацију Србије као државе правне сигурности и једнаких правила за све.

V. ДРУШТВЕНИ И ПОЛИТИЧКИ УТИЦАЈ

1. Повратак поверења грађана у институције:

Јавност уговора умањује осећај искључености и појачава утисак да грађани имају контролу над заједничким добрима.

2. Спречавање социјалних конфликта:

Увид у услове и последице концесија, рударских дозвола и јавних услуга смањује могућност протестних радикализација услед неповерљивости према власти.

3. Образовни и медијски ефекат:

Лакша доступност докумената омогућава медијима, истраживачима и грађанским иницијативама да објективно анализирају јавне политике.

VI. ИЗАЗОВИ У ПРИМЕНИ

1. Недовољна техничка спремност неких органа:

Поготово на локалном нивоу, јавне управе могу каснити са објављивањем, што захтева подршку у обуци и инфраструктури.

2. Отпори у администрацији и инвеститорским круговима:

Промена дугогодишње праксе нетранспарентности захтеваће снажну политичку вољу и јасне казнене мере.

3. Правна тумачења у погледу „пословне тајне“:

Биће потребно обезбедити аутономно и независно тело за решавање спорова у вези са објављивањем уговорних делова.

VII. ЗАКЉУЧАК

Овај предлог закона има изузетно позитиван утицај на:

- правни поредак и владавину права,
- институционалну транспарентност,
- борбу против корупције,
- одговорно управљање јавним добрима,
- и демократску културу одлучивања.

Ризици у примени су управљиви и неупоредиво мањи од добити за јавни интерес. Закон заслужује хитно усвајање и праћење кроз индикаторе јавне контроле.

ПРОПРАТНО ПИСМО

уз Предлог закона о обавезној доступности уговора о јавним ресурсима

Подносилац:

Група грађана, правних стручњака, представника академске заједнице и грађанских иницијатива за правну државу и јавни надзор

Упућено:

Председнику Народне скупштине Републике Србије

и

свим народним посланицима у скупштинским одборима за:

- уставна питања и законодавство,
- финансије, државну управу и локалну самоуправу,
- заштиту животне средине,
- и привреду, регионални развој и рударство

Предмет:

Подношење Предлога закона о обавезној доступности уговора о јавним ресурсима

Поштована госпођо председнице / Поштовани господине председниче,

Поштоване народне посланице и посланици,

У прилогу овог писма достављамо вам на разматрање и усвајање Предлог закона о обавезној доступности уговора о јавним ресурсима. Предлог има за циљ да успостави уставно начело транспарентности као обавезу у области управљања природним богатствима, јавном инфраструктуром и финансијама од суштинског значаја за друштво.

Полазећи од уверења да јавни ресурси морају бити у функцији грађана, а не предмет нетранспарентних погодби са економским или страначким интересним групама, овим законом предвиђа се:

- обавезна и потпуна јавна доступност свих уговора у дигиталном облику;
- санкционисање сваког прикривања уговора или „цензурисања“ кључних података;
- аутоматска ништавост уговора који нису објављени;
- формирање централизованог регистра за јавни увид.

Уз Предлог закона достављамо и:

- ✓ Образложење које истиче уставни, правни и демократски основ;
- ✓ Експертску анализу утицаја која потврђује економску и институционалну оправданост;
- ✓ Грађанску подршку у форми захтева више удружења, појединаца и стручне јавности.

Сматрамо да усвајање овог закона није само правно питање – већ и **морална обавеза** институција да врате поверење грађана и да учине Србију државом у којој се зна:

- 📌 Ко располаже ресурсима;
- 📌 Под којим условима;
- 📌 И у чије име.

Уверени да ћете препознати значај овог предлога као темељ демократске обнове и одговорног управљања, остајемо спремни за сва додатна појашњења и јавно заступање овог закона пред одборима и у пленуму.

С поштовањем,

У Београду, [датум]

Иницијативни одбор

за доношење Закона о обавезној доступности уговора о јавним ресурсима

[Имена, контакт адреса, бројеви телефона и потписи – у складу са прописаним обрасцем Народне скупштине]

САОПШТЕЊЕ ЗА ЈАВНОСТ

Поводом подношења Предлога закона о обавезној доступности уговора о јавним ресурсима

📢 СТАВЉАМО ТАЧКУ НА ТАЈНЕ УГОВОРЕ!

Група правних стручњака, студената, грађанских иницијатива и академских представника поднела је Народној скупштини Републике Србије **Предлог закона о обавезној доступности уговора о јавним ресурсима**, којим се по први пут на системски начин укида могућност тајних споразума са приватним или страним инвеститорима.

✅ Предлог предвиђа да:

- Сви уговори о концесијама, субвенцијама, рударству, инфраструктури и јавним услугама морају бити јавно објављени у целости;
- Уговор који није јавно доступан аутоматски је ништав;
- Успоставља се **Централни регистар уговора** доступан грађанима;
- Свако прикривање уговора повлачи **одговорност лица и институција** – дисциплинску, прекршајну и кривичну.

📌 Ово није само закон – ово је предуслов да Србија поново постане држава народа, а не посредник интереса.

🎯 Циљ нам је да се грађанима врати контролна улога у управљању природним и финансијским ресурсима који им по Уставу припадају.

🔍 Подсећамо јавност да су управо тајни меморандуми, концесије без јавне расправе и нетранспарентне субвенције кључни извор корупције, социјалне неправде и деградације јавног поверења у институције.

Позивамо све медије, грађане, синдикате, локалне иницијативе, еколошке покрете и стручну јавност да стану у одбрану овог закона као темеља демократске обнове и заштите јавног добра.

📄 Целокупни текст закона, образложење и експертску анализу можете преузети на линку: <https://shorturl.at/7VTFp>

☎ За све додатне информације, јавите се на:

kontakt@javnougovor.rs

или пратите објаве на профилима иницијативе.

АНЕКС ЗА ДРУШТВЕНЕ МРЕЖЕ:

▼ Текст за твит / пост

🔴 Доста је тајних уговора!

📄 Поднели смо Предлог закона:

👉 Сваки уговор о природним ресурсима мора бити јаван.

👉 Ко крије уговор – крши закон.

👉 Тајни уговор = ништав уговор.

#ЈавниУговор #НемаТајне #ЗаконНароду #ТранспарентностСада #6МесециЗаСистем

📱 Више на: www.javnougovor.rs

🔗 Инфографика (текст у слици)

ЗАШТО ТРАЖИМО ЗАКОН?

- ✓ Природни ресурси су власништво грађана
- ✓ Субвенције се дају из нашег џепа
- ✓ Јавне услуге нису приватна ствар
- ✓ Транспарентност = моћ народа

- Питај: Где је уговор?
- Провери: Да ли је објављен?
- Захтевај: Јавност као правило, не изузетак!

Q&A: ЗАШТО ЈЕ ПОТРЕБАН ЗАКОН О ЈАВНИМ УГОВОРИМА?

? 1. Шта је суштина овог закона?

✓ Закон прописује да сви уговори који се тичу природних ресурса, јавне инфраструктуре, јавних услуга и субвенција морају бити **јавно објављени у целости**. Ако нису – **аутоматски су ништави**.

? 2. Зашто баш сада?

✓ Зато што су последњих година бројни уговори (нпр. у рударству, концесије, субвенције) склапани **без јавног увида**, што је изазвало сумње у корупцију, еколошке последице и нарушавање суверенитета.

? 3. Да ли је ово напад на стране инвестиције?

✗ **Не**. Закон не забрањује улагања, већ уводи **правила игре**: ако неко жели да послује са државом – мора прихватити **јавно објављивање уговора**. То је европски стандард.

? 4. Да ли закон крши пословне тајне?

✗ **Не**. Закон дозвољава делимично заштиту пословне тајне, али основни подаци (износ, рок, сврха, обавезе државе) **морају бити доступни јавности**. Одлуку о томе доноси независно тело, не уговорне стране.

? 5. Шта ће се десити ако уговор није објављен?

✓ Биће **ништав по сили закона**. То значи да правно не производи дејство, као да никада није ни постојао.

? 6. Ко ће надzirати примену закона?

✓ Повереник за информације, Државна ревизорска институција и Министарство финансија преко **Централног регистра уговора**.

? 7. Какве су казне за кршење закона?

✓ Предвиђене су:
– дисциплинска одговорност службених лица,
– новчане казне за институције и појединце,
– кривичне санкције у случају прикривања, фалсификовања или уговарања противно јавном интересу.

? 8. Ко подржава овај закон?

✓ Иницијативу подржавају правни и финансијски експерти, представници академске заједнице, студентски покрети, еколошке организације и широка мрежа грађана који захтевају **транспарентност и одговорност власти**.

? 9. Да ли овакав закон постоји у другим државама?

✓ Да. Слични механизми постоје у Немачкој, Француској, Канади, Чешкој и Словенији. У ЕУ је то пракса усклађена са принципима транспарентности и борбе против корупције.

? 10. Шта грађани добијају овим законом?

✓ Право да знају шта се ради у њихово име, како се троше њихове паре, и ко и под којим условима користи њихову земљу, воду, рудна богатства, енергију и инфраструктуру.

? 11. Шта се очекује од Народне скупштине?

✓ Да покаже политичку зрелост, отвори јавну расправу, и **усвоји овај закон као темељ демократског поретка и јавне одговорности**.

ИНСТРУКЦИЈЕ ЗА КРИЗНУ КОМУНИКАЦИЈУ

Циљ:

- Заштита јавне истине о закону
- Очување кредибилитета иницијативе
- Спречавање ширења дезинформација
- Очување подршке јавности

I. КОМУНИКАЦИОНЕ ПРЕТЊЕ (РИЗИЦИ)

Тип претње	Пример формулације
Дезинформације	"Ово је антиреформски напад на улагаче"; "Тражи се цензура бизниса"
Намерна погрешна интерпретација	"Србија ће остати без инвестиција"; "Против приватне својине"
Медијска блокада	Игнорисање теме на јавном сервису и у водећим комерцијалним медијима
✂ Лична дискредитација	"Они су радикали/екстремисти/нестручни"; "Имају политичку позадину"
Стварање лажних дилема	"Јавност или безбедност?"; "Транспарентност или ефикасност?"

II. ОСНОВНИ НАЧЕЛА КОМУНИКАЦИЈЕ

1. **Брзина > савршенство:** Реагуј у првих 30–60 минута. Тишина = признање.
2. **Један глас – једна порука:** Централизована комуникација, без расејања појмова.
3. **Језик јавности, не експертски жаргон:** „Имаш право да знаш шта се ради с твојим новцем.“
4. **Не одговарати на провокације – већ на питања јавности.**
5. **Увек инсистирати на: јавном интересу, Уставу и здравом разуму.**

III. ОДГОВОРИ НА НАЈЧЕШЋЕ НАПАДЕ

Напад	Препоручен одговор
„Ово је напад на инвеститоре“	„Не. Ово је заштита грађана. Ко инвестира поштене паре – нема чега да се плаши.“
„Поверљиви уговори су светска пракса“	„Поверљиви – да. Тајни – не. Ниједна озбиљна држава не даје своје руде без знања грађана.“
„Ово ће отерати капитал“	„Неодговорни уговори отерали су народ из Србије. Време је да народ има приоритет.“
„Они немају легитимитет“	„Грађани су једини легитимитет. А Устав даје право сваком да брани јавни интерес.“
„То је политички акт“	„То је УСТАВНИ акт. Закон који брани све нас, без обзира на странке и таборе.“

IV. КАНАЛИ КОМУНИКАЦИЈЕ

1. **Званична платформа/сајт:** брза реакција, објаве, деманти
2. **Telegram/Viber канал:** координација интерног тима
3. **Twitter (X):** за брзу реакцију, хештегове и контакт с медијима
4. **Instagram и TikTok:** за видео-објашњења у 30–60 секунди
5. **YouTube/Live:** директна обраћања – „истина из прве руке“

V. ПРИОРИТЕТНЕ ПОРУКЕ ЗА КРИЗНИ МОМЕНАТ

- ✓ „Јавни новац. Јавни ресурс. Јавни уговор. Ништа више – ништа мање.“
- ✓ „Ако је нешто чисто – зашто се крије?“
- ✓ „Не тражимо власт – већ закон који важи за све.“
- ✓ „Питајте своју општину: где је уговор о субвенцијама?“
- ✓ „Ово је закон против крађе – не против капитала.“

VI. ШТА РАДИТИ У СЛУЧАЈУ КРИЗЕ

Ситуација	Акција
Медијска дезинформација	Објавити званични деманти у року од 1 сата; користити инфографике
Лична дискредитација активиста	Не улазити у лични сукоб; понудити јавну расправу о садржају закона
Искуство цензуре/блокаде у медијима	Прећи на директну комуникацију: live, podcast, инфлуенсери, кампови
Напад од стране политичара	Одговорити: „Господо, покажите уговоре ако је све по закону.“
Пад морала/подршке	Објавити сведочанства грађана и примере злоупотреба – враћање емпатије